

VERSLAG GA – NEPAL 2025

Lumbini & Kathmandu, 12-19 oktober 2025

Verslag en foto's: David Koren & Carol Westrik

Voorwoord

De jaarlijkse General Assembly (GA) van ICOMOS-Internationaal is een belangrijk moment in het bestaan van de vereniging. Op de GA worden belangrijke zaken besproken, het beleid uitgezet, benoemingen gedaan en over resoluties gestemd. Daarnaast is het een belangrijk (netwerk) evenement waarop met andere nationale comités kan worden gesproken en waarbij kennis wordt uitgewisseld op een wetenschappelijk symposium met voor ICOMOS relevante thema's. Het thema voor Nepal was: *“Perceptions of Heritage and Resilience. Disaster risk reduction and preparedness”*, een uiterst actueel thema waarbij zowel oorlogen als natuurrampen voorbijkwamen en de rol van ICOMOS om hiermee om te gaan. Dit verslag biedt een (kort en beknopt) overzicht van zaken die zijn besproken, zonder volledig te willen zijn.

Het Nederlandse bestuur had in 2024 (Ouro Preto, Brazilië) helaas verstek moeten laten gaan. Hierdoor bestond er financieel wel ruimte om met dit jaar met twee bestuursafgevaardigden te gaan, namelijk de vicepresident en de secretaris. Dat was inhoudelijk gezien geen overbodige luxe door het volle en volledig dichtgetimmerde programma met veel parallelsessies. Anderzijds kwam het in persoonlijke zin ook wel goed uit omdat de situatie in het land naar aanloop van de GA nogal volatiel bleek, met enerzijds protesten tegen de regering met bijbehorend geweld, maar anderzijds ook met overstromingen en *landslides*, wat de interne reismogelijkheden tussen de twee plekken van de GA ernstig beperkte. De twee bestuursleden hebben besloten het reisadvies van het Ministerie van Buitenlandse Zaken te volgen en aanwezig te zijn (geen negatief reisadvies), maar een andere Nederlandse ICOMOS-deelnemer heeft vanwege de onvoorspelbare situatie *last minute* besloten om niet te gaan, ook een legitieme keuze. Gelukkig is alles prima verlopen.

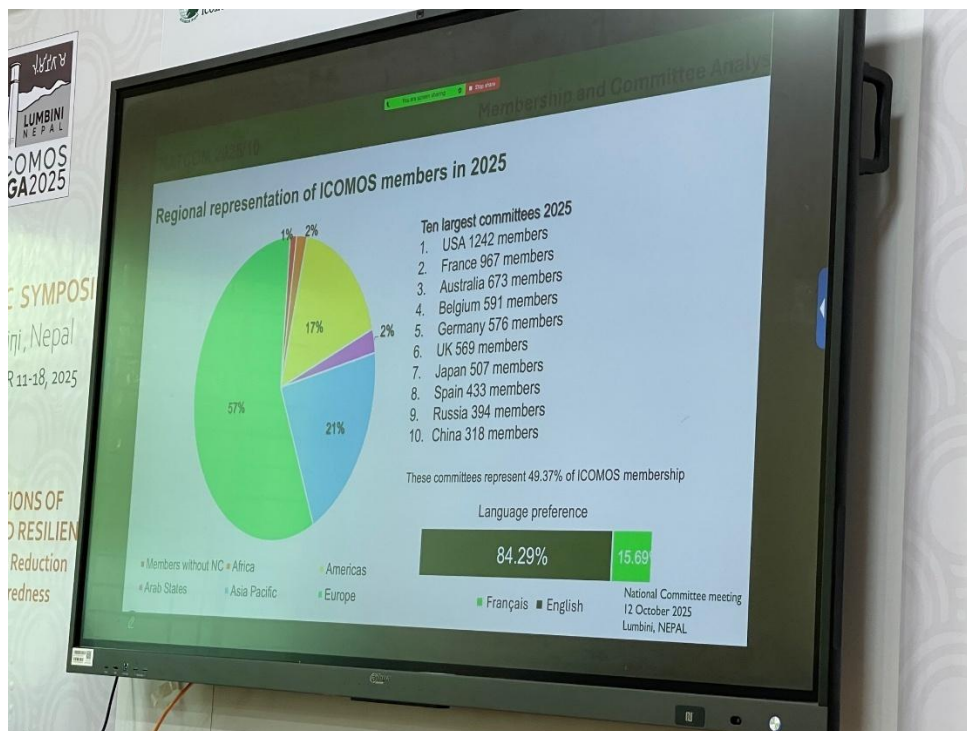

De tempel in de Lumbini Sacred Garden (UNESCO-Werelderfgoed), gebouwd over de plek waar Boeddha is geboren. Dit maakt Lumbini tot het grootste heiligdom voor alle Boeddhisten ter wereld.

Dag 1 (Lumbini, zondag 12 oktober 2025)

Voor het eerst werd er bij een ICOMOS-vergadering gebruik gemaakt van interpretatie via AI! Deze dag stond in het teken van de regionale ontmoetingen (Europe Group) en de bijeenkomst van de presidenten en besturen van de nationale comités.

- Er was wat verwarring over de documenten en soms ook woordkeus. Wat ook niet helpt is dat de documenten niet centraal binnenkomen (soms bij de voorzitter, soms bij de secretaris). Iets om volgend jaar goed in de gaten te houden.
- Interessante weetjes uit de *annual review*: ICOMOS (internationaal) heeft 12.795 leden, België staat in de top 10 van landen met meeste leden, USA heeft de meeste EP's (62% van hun leden) en 141 internationale leden (dus van landen zonder NC's).
- Latijns-Amerika en de Caribbean Group sprak over het oprichten van een transnationaal comité van de Caribbean opgericht. Dit heeft mogelijk ook repercussies voor het Koninkrijk.
- Er blijkt op 3 september een onlinebijeenkomst van de Europe Group geweest te zijn (die we dus gemist hebben).
- ICOMOS Maleisië bestaat nog maar 12 jaar! Chapeau dus dat ze volgend jaar al de triënnale GA organiseren. Ze hebben ook een aantal interessante initiatieven voor hun leden ontwikkeld, zoals online introductie sessies met o.a. casestudies. Misschien kunnen wij hier inspiratie uit halen.

Een slide uit de presentatie van de Annual Review waarbij de grootste NC's werden getoond.

Dag 2 (Lumbini, maandag 13 oktober 2025)

- De voorzitter Theresa Patricio heeft een belangrijke boodschap voor alle leden over vrede en het belang van ICOMOS in deze turbulente tijden.
- Uit de rapportage van het internationaal secretariaat tijdens de ADCOM blijkt dat ICOMOS ook in 2024 zeer actief is geweest. Zo zijn er het afgelopen jaar maar liefst 190 “State of Conservation rapporten” gemaakt en zijn er 24 nieuwe wereld erfgoedsites beoordeeld.
- Ook blijft ICOMOS bij met de tijdsgeest en relevant, met onder meer aandacht voor Werelderfgoed van inheemse volken (met een oproep vanuit het NC van Australië aan andere NC's om zich aan te melden, omdat er meer (dan 5) landen moeten zijn met inheemse volken).
- De internationaal secretaris Jurn Buisman meldt dat er sinds de TA in Sydney ook aandacht is voor “queer-erfgoed”. Hoewel de aandacht voor vrouwenrechten - en in de slipstream daarvan homorechten - is gegroeid sinds de jaren '60 van de 20e eeuw, staan ze nu ook weer onder druk en is aandacht voor dit type erfgoed meer van belang dan ooit.
- ICOMOS blijft veel aandacht geven aan Disaster Riskmanagement: zeer relevant in Nepal, maar ook voor andere landen, w.o. oorlogsgebieden zoals Oekraïne.
- De *fee structure* van ICOMOS voor komende jaren zal worden gezien. Gedacht wordt aan koppeling met het BNP (Bruto Nationaal Product), gebaseerd op cijfers van de Wereldbank. Dit zal een dynamisch gegeven worden en om de zoveel jaar geëvalueerd worden. Wat dit zal betekenen voor het Nederlandse lidmaatschapsgeld is niet bekend. Ook wordt gedacht aan een differentiatie van lidmaatschapsgelden voor verschillende vormen met verschillende rechten.
- De communicatie binnen ICOMOS is geïdentificeerd als een van de grote uitdagingen voor het goed-functioneren van de organisatie, maar er zijn er meer.

Penningmeester Cyril von Planta licht de financiële situatie toe van de vereniging.

Dag 3 (Lumbini, dinsdag 14 oktober 2025)

- Er was een presentatie over het verschil tussen Emerging Professionals (EP) en Young Professionals (YP). Er is namelijk veel verwarring over deze begrippen. Het verschil is niet altijd duidelijk (zoals dat EP niet leeftijdsgebonden is, YP wel), met het gevolg dat de termen door elkaar worden gebruikt. Het Board Task Team is met een document bezig wat tijdens de TA van 2026 gepresenteerd zal worden.
- Er kwam een vraag vanuit de zaal: van hoeveel ISC's kan iemand lid zijn? De gedachte was dat mensen lid zijn maar vervolgens niks doen omdat ze niet de tijd hebben om actief bij te dragen aan zo veel ISC's. De betreffende werkgroep was van mening dat dit op zich geen probleem hoeft te zijn omdat een lid wat niet actief is het later wel weer kan worden, afhankelijk van onderwerp en tijd. Bovendien kunnen tijdsverschil en taal ook een issue zijn. Een lange tijd niet actief zijn, of 'extensive membership', is wel een zorg.
- Weetje: er is een digitaal ICOMOS-handboek voor (nieuwe) leden. Goed om deze op onze website te hebben, of door te linken, en naar onze nieuwe leden te sturen.
- Helaas was het, in de woorden van Teresa, een droevige dag voor ICOMOS: maar 42 van de 81 NC voorzitters hadden hun stem uitgebracht op de resoluties van de ADCOM. Aangezien er een meerderheid nodig was, dus 41, werd een resolutie niet aangenomen als er ook maar 2 personen tegen gestemd hadden of stem onthouden. Het gevolg was dat er maar 1 resolutie is aangenomen, de rest niet. Hierdoor zou het werk tot een halt komen, want het gaat dan niet naar de GA 2026. Om dit op te vangen is er een resolutie aangenomen waarin de Board gevraagd wordt de resoluties mee te nemen. Er was een felle reactie in de zaal op het feit dat zo veel voorzitters hun taak niet serieus (genoeg) nemen. Het onderwerp communicatie vanuit het secretariaat kwam ook ter sprake, maar daar wilde Teresa niet van horen.
- De penningmeester geeft aan de ICOMOS meerdere bronnen van inkomsten heeft (bv UNESCO, projecten), dat deze per jaar kunnen verschillen, en de inkomsten dus ook. Zijn advies is om (meer) als een onderneming te gaan werken.
- Safe the date: ICOMOS GA 2026, Kuching, Sarawak, Malaysia, 17-24 October 2026.

De aankondiging van de Triennial Assembly in Kuching, Sarawak-Maleisie, 2026.

Dag 4 (Lumbini, woensdag 15 oktober 2025)

De dag begon met een site visit naar de Maya Devi-tempel, met daarin de letterlijke steen waarop Boeddha geboren is. Deze werd ontdekt in 1996 na zeer nauwkeurig onderzoek waarbij de archeologen zich konden baseren op een oude Chinese tekst van reisschrijver Hiuen Tzang die de afstand en richting aangaf waarop in de 5e eeuw voor Christus de 'Lord' Boeddha is geboren. Boeddha wilde de mensheid verlossen van pijn, zorgen en lijden. De uitgestrekte ruïnes zijn nu deels overdekt en de heilige steen wordt goed bewaakt door militairen en fotograferen is verboden. Net buiten de tempel geeft een historische pilaar uit de 3e eeuw voor Christus in Brahimi-script aan dat Boeddha bij deze plek geboren is.

- Drie verschillende sprekers gingen in op het (internationale) belang van de site. Boeddha was extreem intelligent, hij kreeg in zijn opvoeding veel verschillende vakken, waaronder "warfare techniques" (opmerkelijk). De nabij gelegen (heilige) vijver - waar Boeddha's moeder bet voor zijn geboorte ging badderen - is ook archeologisch onderzocht en die blijkt gevoed te worden door twee onderaardse bronnen. Tussen 1972-1978 is een masterplan opgesteld door Japanse professor Tange, dat (nog steeds) wordt uitgevoerd. Drie zones: 1) Heilige Tuin, 2) Monastic Zone, 3) New Lumbini Village (noordelijke deel). President Xi Jinping heeft Lumbini bezocht. Het Boeddhisme in China groeit en de Chinezen spenderen veel. Er zijn nu ca. 1 miljard Boeddhisten op de wereld.
- Het is een belangrijke uitdaging hoe de wensen en behoeften van de verschillende Boeddhistische stromingen het best georganiseerd kunnen worden. Deels is dit de reden dat er zoveel landen met een eigen tempel in Lumbini vertegenwoordigd zijn. Het marketing aspect speelt hier vermoedelijk ook een belangrijke rol. Een spreker was vooral blij met alle aandacht voor Lumbini: "thanks to you visitors will come, call it whatever kind of tourism you want, sustainable, eco, or what ever, as long as it works". En gaat hiermee voorbij aan verschillende concepten, zolang het maar geld genegeerd...
- De tempels in de "Monastieke zone" (verdeeld in oost en west) weerspiegelen de architecturale traditie van de landen van herkomst. Duidelijk te onderscheiden zijn de architectuurstijlen van o.a. Myanmar, Thailand, Cambodja, Nepal, China, Japan en Korea. Ook nog Vietnam, Sri Lanka en Singapore. Maar ook sommige Europese landen hebben een "tempel-ambassade", gefinancierd door Boeddhistische gemeenschappen aldaar, zoals Oostenrijk, Frankrijk en Duitsland. Het huis voor de Boeddhistische gemeenschappen in Rusland is nog in aanbouw, evenals het Boeddhistische centrum van India. Dat laatste ongetwijfeld vanuit het principe: "If you can't beat them, join them, want India leek aanvankelijk weinig genegen om Nepal de 'credits' te geven voor het gegeven dat Boeddha uit het huidige Nepal komt in plaats van India (dat maar een paar kilometer verderop ligt en waar Boeddha ook sporen heeft achtergelaten).

- Er was ook nog een wens voor alle aanwezigen van ICOMOS-president Theresa Patricio: "May our network grow in diversity, solidarity and boldness, so that every voice - whether scientific, community-based, ancestral or emerging - finds its place in the dialogues that shape our shared memory. May the organization remain faithful to its principles while embracing the challenges of the contemporary world: climate change, conflict, inequality and technological change. May ICOMOS continue to embody the collective intelligence of heritage around the world. Obrigada a todos!"

- Ook waren er vandaag enkele ontmoetingen en marge, van o.a. de ISC Shared Built Heritage en de ISC voor Toerisme. Helaas nog niet erg goed gestructureerd of goed voorbereid. Als er in totaal 31 ISC's zijn, waarom krijgen deze geen prominentere rol in het programma? Wel was er op dag 3 een prominente inbedding van ISC Cultural Landscapes met een nature/culture sessie, speciaal gericht op landschap.

De tempels in de monastieke zone van Cambodja (linksboven), Myanmar (rechtsboven), Rusland (in aanbouw, linksonder) en Singapore (rechtsonder), allemaal gebouwd sinds de jaren '90 van de 20^e eeuw.

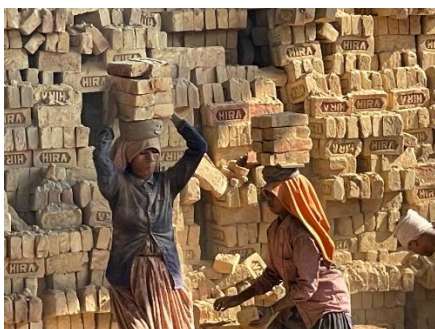

Dag 5 (Lumbini, donderdag 16 oktober 2025)

De dag begon met een kort bezoek aan een baksteenfabriek. Dit bezoek benadrukte het belang van de lokale gemeenschap, inclusief vluchtelingen, voor het erfgoed.

Daarna de start van het scientific symposium 'Perceptions of heritage and resilience. Disaster risk reduction and preparedness'. Er zijn telkens 3 parallelsessies. Opvallend, of misschien ook weer niet, de overgrote meerderheid van Chinese sprekers. De 10 minuten presentaties verschillen nogal van kwaliteit, maar dat is niet ongevoel. Een aantal punten uit de presentaties:

- Resilience and community: hoe kunnen we samenwerken als we het begrip Resilience anders interpreteren? Het gaat om het vermogen om te reageren op situaties, het is dus niet proactief. We lijken niet van het verleden te leren; gebouwen die aardbevingsbestendig zijn worden vaak als ouderwets gezien en dus bouwen we betonnen structuren die veel minder resistent zijn.
- Ontwikkeling wordt nog te vaak als een tegenpool van erfgoed gezien terwijl het heel goed samen gaat, mits goed doordacht.
- Resilience gaat, onder andere, over vastberadenheid en transformatie. Het aspect van 'healing' is ook belangrijk, net als immaterieel erfgoed.
- In de sessie 'Safeguarding cultural heritage in armed conflicts: global perspectives and legal frameworks' vroegen verschillende sprekers aandacht voor het door oorlog geplaagde landen als Syrië en Oekraïne. De Syrische architect en PhD-student Lama Abboud (U Leiden) toonde de destructie van de stad Homs, met eeuwenoude kerken, moskeeën en andere gebouwen van verschillende tijdlagen en culturen. De restauratie van een oud theatergebouw bracht mensen weer bij elkaar en hoop en trots bij veel verschillende mensen. De conclusie was een citaat: "After saving lives, save what gives meaning to lives".
- De discussie nadien riep de vraag op of ICOMOS als grootste NGO op het gebied van erfgoed niet eerder kan ingrijpen om vernietiging te voorkomen. Het blijft echter lastig en erfgoed kan nauw verbonden zijn met politiek. Het belangrijkste is echter de soft-power die ICOMOS heeft, met kennis en geloofwaardigheid als belangrijke tools, te gebruiken. Voorwaarde is dan wel dat ICOMOS zo veel mogelijk wegblijft van politiek.

Bezoek aan baksteenfabriek te Jhulanipur, even buiten Lumbini.

Dag 6 (Kathmandu, zondag 19 oktober 2025)

Deze afsluitende dag werd georganiseerd in het stadhuis van Kathmandu, een icoon uit de jaren '60 van de 20^e eeuw. Moderne architectuur wordt nog onvoldoende gewaardeerd in Nepal, maar de belangtelling ervoor is wel groeiende.

- Volgens Kai Weisse (ICOMOS-Nepal) is dit de eerste keer dat een symposium in een minder ontwikkeld land werd georganiseerd en dan ook nog eens buiten de hoofdstad. Er werd speciaal voor Lumbini gekozen, omdat daar de vrede centraal gesteld kon worden. In de annex van het congres in Kathmandu kon de schade van de aardbeving van 2015 besproken worden: wat zijn de lessen en wat kunnen we daarmee doen?

- Theresa Patricio (voorzitter ICOMOS-Internationaal) geeft aan wat we hebben geleerd: van angst naar vooruitzien. De lessen zijn er als we bereid zijn te luisteren. Erfgoed is niet passief, maar actief en nauw verweven met de mensen en de gemeenschap. "ICOMOS is the first responder to crisis", met de bevolking als een belangrijke partner. De tijd tussen aardbevingen is een tijdsvenster, rond Kathmandu is het elke 80 jaar raak. Maar ICOMOS "provides tools and hope". Het is een cyclus om hier mee om te gaan.

- De President van Icomos-Nepal stelt dat gerestaureerde gebouwen geen replica's zijn, maar levende en 'resilient' structures. Na de aardbeving heeft ICOMOS de Nepalese regering verzocht om een speciale ISC in te stellen voor "post-disaster recovery" t.a.v. aardbevingsherstel. Dat is gebeurd en nu wordt er ook gewerkt aan een speciale uitgave om de resultaten en alle geleerde lessen bijeen te brengen.

- Prof. Sudarshan Raj Tiwari geeft een lezing over de aardbevingsschade. In het begin waren er vragen als: wie gaat de schade financieren en hebben we de arbeidskrachten om het te herstellen? En hoe gaan we om met authenticiteit? Binnen een paar weken bleek dat technologie en schaal niet het grootste probleem was: "onze voorvaderen hadden al de kennis hoe we omgaan met dergelijke schade. Oude gebouwen doorstaan aardbevingen doorgaans ook beter dan moderne gebouwen. Oude gebouwen bevatten heel veel kennis over het bouwproces, vaardigheden en materialen. Deze kennis is echter slecht schriftelijk vastgelegd, maar zit vooral in de ambachtslieden en niet in de architect. "We dachten dat we alles wisten, maar eigenlijk wisten we maar heel weinig. Nu nog maar een paar gebouwen die wachten op reconstructie. Overigens is het proces van reconstructie ook erfgoed! De aardbeving van 1934 was groter dan die van 2015. Toch was er meer schade in 2015, door slecht onderhoud en door introductie van nieuwe technieken en materialen in oude gebouwen. "Daarmee hebben we zelf de zaadjes geplant voor de verwoesting van 2015".

- Aanvankelijk was de conclusie van moderne ingenieurs dat het lag aan 'primitieve' constructie methoden van weleer. De uitdaging was hoe de gemeenschap erbij te betrekken. Daarmee waren de eerste 3 jaar voorbij. Er werd alleen met bamboe gewerkt, ook om de participatie onder de gemeenschap te bevorderen en omdat dit een

bouw materiaal is, wat overal in Nepal beschikbaar is, zelfs in de meest afgelegen bergvallei! In de 7e eeuw ging het bovendien ook zo. "Those buildings know better than the narrative of the books. Most of the knowledge system wasn't written down, the craftsmen had the knowledge".

- Ook religie speelt een rol: vaak begon reconstructie met een boeddhistisch ritueel. De lokale gemeenschap is essentieel in de wederopbouw, evenals de rituelen en gebruiken. Dat verbindt de mens en het erfgoed. Hierdoor kan bijna 100% authenticiteit bereikt worden.

- Op de conferentie is een volumineus wetenschappelijk boek gepresenteerd over de reconstructie na aardbevingsschade (helaas niet gekregen of kunnen aanschaffen).

- Lezing van CIPA (Comité International de la Photogrammétrie Architecturale, of in Engels: "International Committee of Architectural Photogrammetry"). Het is een van de oudste International Scientific Committees van ICOMOS, in 1968 gemeenschappelijk opgericht met de ISPRS (= International Society of Photogrammetry and Remote Sensing), met als doel "to facilitate the transfer of technology from the measurements sciences into the heritage documentation and recording disciplines". Tegenwoordig noemt de organisatie zich CIPA Heritage Documentation.

- Kai Weisse geeft nog een lezing over 'disaster risks', feitelijk een optelsom van ramp (= hazard) x kwetsbaarheid. De grootste problemen qua kwetsbaarheid ontstaan door gebrek aan onderhoud en door de toevoeging van moderne elementen (zoals betonnen pilaren), waardoor de monumenten kwetsbaarder worden. Zo had de baoudha mahavhaitya (in Kathmandu) een betonnen pilaar gekregen, en ook Pratappur was al eerder beschadigd geraakt en hersteld. Ook de 9-storey tower in centraal Kathmandu had een betonnen kern gekregen, maar was in 1934 ook al ingestort, dus nog niet alles is bekend, veel is nog onbekend. Na de aardbeving raakten meer mensen betrokken bij ceremonies rondom de monumenten, mensen willen de 'community spirit' behouden.

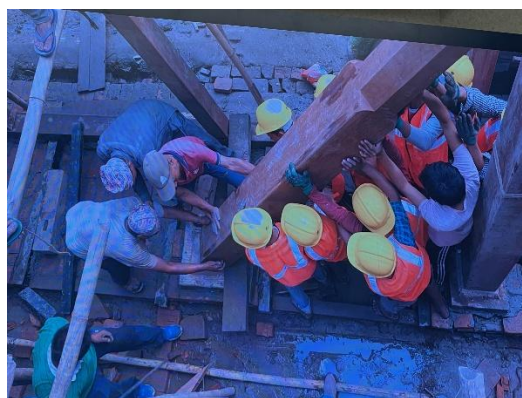
- Als het overheidsgeld is, gaat het veelal via een zogeheten 'tender'. De lokale ambachtslieden zitten niet in dat systeem, waardoor je hun kennis mist. Die gaat ten koste van het erfgoed! Hierdoor zijn procedures vaak het grootste probleem!

- Het is niet altijd een gebrek aan kennis wat het probleem is, soms heb je het juiste materiaal niet. Zo heeft Zweden wel de kennis van de traditionele houtbouw, maar niet meer de juiste bomen om mee te bouwen.

- Aan het einde van de middag was er een site-visit naar het Werelderfgoed van Patan, een van de Koninklijke steden van Nepal even ten zuiden van Kathmandu, dat na de aardbeving weer bijna helemaal is opgebouwd. Het paleis en omgeving was 's-avonds sprookjesachtig verlicht, doordat Diwali was begonnen, het 5-dagen durende feest van het licht (het Nepalese nieuwe jaar). De dag werd besloten met een slotdiner in de tuin van het paleis-museum.

Alle lessen van de afgelopen 10 jaar t.a.v. herbouw van de aardbevingsschade in Kathmandu gevangen in een state-of-the-art interessante publicatie.

*Herbouw op traditionele wijze (boven).
Diwali-feesten in Patan (beneden).*

< ICOMOS-voorzitter Theresa Patricio.

Werelderfgoed Patan, met rechts het voormalige paleis (museum).